

1. Як скласти розклад занять для оптимального використання необхідних ресурсів (інформаційних, матеріально-технічних, аудиторних, кадрових)?
2. Як організувати моніторинг формування ЗУН, необхідних для виконання навчального проекту?

Діяльність директора закладу перед впровадженням технології проектів повинна забезпечити відповіді на наступні запитання:

1. Що дає проектна діяльність учнів?
2. Як змінюється роль учителя і учня у проектній діяльності?
3. Як змінюється навчальна діяльність школи у зв'язку з реалізацією проектів?
4. Як залучити спеціалістів до консультативної роботи?
5. Як оцінити роботу учнів у проектній діяльності?
6. Який приріст ЗУН можна очікувати у процесі реалізації проекту та в кінці циклу навчання?

Використання проектних технологій у навчальному процесі – справа не з легких, має ряд проблем, але творчі досягнення вчителів у даному напрямку виправдані, оскільки метод проектів значно розширяє рамки традиційної освіти і створює поле для творчості, пов'язує чуттєвий досвід учнів з їх діяльнісною орієнтацією.

Література

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Полат Э.С., Бухаркина М.Ю.; Под ред. Е.С. Полат. – М.: Академия, 2001. – 272 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ

Романець М.В. (Полтава)

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується трансформацією соціально-економічної, політичної, культурної, освітньої та інших сфер життєдіяльності. В результаті цього змінюється якісна основа громадської свідомості. Водночас, сучасність характеризується також загостренням багатьох суперечностей, нестійкістю та різноманітністю орієнтацій і установок, що вносить у життя певну напруженість, викликає появу негативних тенденцій у процесі соціалізації підростаючого покоління, спричиняє зростання різних відхилень в особистісному розвитку та поведінці підростаючої особистості. Серед них особливе занепокоєння викликають не тільки підвищена тривожність, прогресуюча відчуженість дітей, але і їхній цинізм, жорстокість, агресивність. Найбільш гостро цей процес проявляється на межі переходу дитини із дитинства у дорослий стан – у підлітковому віці.

Сучасний підліток живе у світі, який складний за своїм змістом і тенденціями соціалізації. Це пов'язано, по-перше, з насиченим характером інформації, яка глибинно впливає на дитину, у якої ще не вироблена чітка життєва позиція. По-друге, з темпом і ритмом техніко-технологічних перетворень, які висувають до підростаючого покоління нові вимоги.

Для більшості дітей підліткового віку є характерним недорозвиненість моральних уявлень, споживацька орієнтація, емоційна грубість, агресивний

спосіб самоствердження. Інтенсивний розвиток самосвідомості й критичного мислення призводить до того, що підліток виявляє протиріччя не тільки в оточуючому світі, але й всередині власного уявлення про себе, що є підставою для зміни емоційно-ціннісного ставлення до себе. Проте для даного віку є показовими не тільки дисгармонійність у будові особистості, емоційна нестійкість, чутливість до змін. У цей період зростає самостійність дитини, розвивається відповідальне ставлення до себе та інших людей.

Підлітковий вік є важливим у формуванні основних засад особистості, які підводять людину до самовизначення у всіх сферах життєдіяльності. У цьому віці через складні та суперечні особливості підростаючих людей, внутрішніх та зовнішніх умов їх розвитку можуть виникати ситуації, які порушують нормальний перебіг особистісного становлення, створюючи об'єктивні передумови для виникнення і прояву агресивності. На думку багатьох фахівців, саме агресивність виступає частим проявом особистості серед сучасних підлітків.

Відповідно до Державної національної програми "Освіта (Україна XXI століття)", одним із пріоритетних напрямків реформування освіти визнано забезпечення в кожному навчально-виховному закладі відповідних умов для навчання і виховання фізично та психічно здорової особистості. Виходячи з цього, значна частина вчених зосереджує свою увагу на питаннях профілактики агресивної поведінки серед дітей підліткового віку.

Проблема агресивності є предметом дослідження великої кількості науковців як у нашій країні, так і за кордоном. Зокрема, у зарубіжній психології агресивна поведінка розглядається в рамках інстинктивістського (З.Фрейд, К.Лоренц), фрустраційного (Дж.Доллард, Н.Міллер), когнітивного (Л.Берковіц, Д.Зілманн), соціального (А.Бандура, А.Басс, Р.Берон, Д.Річардсон) підходів, але кожен з них пропонує своє трактування агресії.

У вітчизняній психології проблемі агресивної поведінки присвячені праці О.Б.Бовть, О.Ю.Дроздова, С.Л.Кравчук, О.О.Мізерної, С.П.Третьякова, С.Г.Шебанової та інших учених. Однак, залишаються недостатньо розробленими питання впливу діяльності, особливостей характеру на прояви агресивної поведінки дітей підліткового віку.

Серед причин агресивності підлітків науковцями виділяються як соціальні, що зумовлені соціальною напруженістю, психологічною невірноваженістю суспільства, впливом засобів масової інформації, так і психологічні, що пов'язані з віковими психологічними особливостями підлітків, характером їх взаємодії.

Агресивні підлітки характеризуються такими рисами як відсутність захоплень, нестійкість пізнавальних інтересів, примітивність, підвищене наслідування. Їм властива емоційна грубість, озлобленість, егоцентризм, невміння знаходити вихід зі складних ситуацій, знижений рівень саморегуляції, негативне ставлення до різних видів суспільно-корисної діяльності.

На думку деяких науковців, агресивна поведінка підлітків формується під впливом помилок, недоопрацювань у виховній роботі, протиріч у навколишньому світі. Агресивність в особистісних рисах підлітків формується в основному як форма протесту проти нерозуміння дорослих, із-за невдоволеності своїм статусом у суспільстві, як спосіб задоволення потреби в спілкуванні, самовираженні, самоствердженні [1].

Так звані реакції підліткового періоду як групування, пасивне підкорення, нестійка поведінка, наслідування кумирів, конфліктність, негативізм являються підґрунтям для агресивних проявів [3].

Особистісні характеристики також відіграють певну роль у формуванні агресивної поведінки. А саме, підвищений рівень психопатизації, нестійкість емоційного стану, що виявляється у підвищеній збудливості, подразливості. На думку З.С.Гавриш, агресивна поведінка у підлітковому віці є своєрідним захисним механізмом.

У психолого-педагогічній літературі існує чимала кількість рекомендацій, вправ, які спрямовані на нівелювання проявів агресивності у дітей підліткового віку.

Література

1. Агрессия у детей и подростков: Учебн. пособие / под ред. Н.М.Платоновой. – СПб.: Речь, 2004. – 336 с.
2. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. – СПб.: Питер, 1999. – 720 с.
3. Бовть О. Соціально-психологічні причини агресивної поведінки підлітків // Рідна школа. – 1999. – № 2. – С. 17–20.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ДОШКІЛЬНОГО ОСВІТЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ОСВІТЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сандригайло Н.О. (Полтава)

Сімейне середовище є найважливішим у формуванні особистості дитини від самого її народження. Педагогічна значущість родинного виховання на сьогодні не викликає сумнівів. Саме в сімейній обстановці дитина отримує засади доброзичливості, гуманності, здатною до співчуття та співпереживання, тут формуються основні етичні правила її поведінки тощо. Її розглядають як середовище, що прилучає дитину до національної, етнічної культури [3, с.17]. Проте практика свідчить, що, на жаль, сьогодні значна частина українських сімей не відповідає тому образу, який пов'язується з поняттям оптимального виховного середовища. Враховуючи це, варто переглянути систему взаємодії сім'ї та освітнього закладу, зокрема, дошкільного.

У Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття»[1] серед пріоритетних напрямів реформування освіти відзначено, що в основу національного виховання мають бути покладені: принципи єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь; прищеплення поваги до батьків; організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу. Тому підготовка менеджера освіти має передбачати засвоєння не тільки основ організації виховної роботи у освітньому закладі, а й формування компетентнісних засад щодо аналізу та корекції виховних взаємин у сім'ї. Розглядаючи освітній заклад як такий, що є не тільки навчальним, але й виховним центром, відзначаємо, що серед провідних його функцій була і залишається педагогізація сім'ї й громадськості – питання, надзвичайно актуальне для сучасності. Отже, взаємозв'язок сім'ї та школи, сім'ї та дошкільного освітнього закладу є очевидним, оскільки лише їх гармонійний вплив може забезпечити життєтворчість особистості.

Усі функції сучасної сім'ї доцільно розглядати в їхньому взаємозв'язку та єдності, їхня успішна реалізація залежить від дотримання певних психолого-педагогічних умов сімейного виховання, як-то:

- 1) усвідомлення батьками суспільної відповідальності за виховання